

Spis treści

1. Socjologia i społeczeństwo	17
Wiedza społeczna a socjologia	17
Wizje „naukowości” socjologii	23
Społeczeństwo – przedmiot socjologii	29
Wielowymiarowość sytuacji społecznych	33
Jednostka w społeczeństwie – konteksty społeczne	36
Socjologiczna wyobraźnia i język socjologii	38

Część I

AKTYWNOŚĆ CZŁOWIEKA A

2. Od zachowań do działań społecznych	45
Zachowanie	46
Działanie	48
Czynności społeczne	53
Działania społeczne	55
3. Od działań społecznych do interakcji	66
Działanie wspólne, czyli kontakt społeczny	66
Anatomia interakcji społecznej	68
Cztery teorie interakcji	73
Od interakcji prostych do sieci interakcji	83
4. Od interakcji do stosunków społecznych	87
Interakcje powtarzalne i regularne	87
Od interakcji regularnej do regulowanej	88
Stosunek społeczny	89
Typy stosunków społecznych	94
Kontinuum przejawów aktywności człowieka	105
5. Od stosunków społecznych do organizacji	112
Środowisko społeczne	112
Kąg społeczny	114
Konglomerat pozycji	116
Sekwencja pozycji	121
Organizacja społeczna	124

6. Od organizacji do struktury społecznej	134
Struktura jako forma społeczna	135
Determinacja strukturalna	139
Cztery aspekty struktury	142
Dynamika struktur	144
7. Od działań masowych do ruchów społecznych	148
Społeczeństwo masowe	148
Działania masowe	149
Zachowania zbiorowe	152
Działania zbiorowe	155
Ruchy społeczne	157
Dynamika ruchów społecznych	165

Część II

CAŁOŚCI SPOŁECZNE

8. Od wielości jednostek do grupy społecznej	179
Cechy grupotwórcze	180
Odmiany zbiorowości ludzkich	182
Więź moralna – treść i zasięg	187
Patologia więzi moralnej	188
Zjawisko równoczesnej partycypacji	190
Grupy zorganizowane	191
Sekwencja typów zbiorowości i dynamika ich krystalizacji	193
9. Odmiany grup społecznych	199
Obiektywne kryteria klasyfikacji	199
Subiektywne kryteria klasyfikacji	213
Syntetyczne typologie grup	219

Część III

KULTURA

10. Socjologiczne pojęcie kultury	229
Różnorodność sposobów życia i „fakty społeczne”	229
Pojęcie kultury	233

Obszary regulacji kulturowej	238
„Anatomia” kultury	240
Uniwersalia kulturowe	242
Od etnocentryzmu do „politycznej poprawności”	244
Tradycja kulturowa	248
Tworzenie kultury	251
11. System aksjo-normatywny	257
Normy i wartości	258
Siła regulacji	259
Podwójna relatywizacja	262
Kompleksy reguł: procedury, instytucje, role	264
Podsystemy aksjo-normatywne: zwyczaj, moralność i prawo	269
Spoistość i konfliktowość systemu aksjo-normatywnego	274
Stosowanie się do reguł: konformizm i dewiacja	280
12. Świadomość społeczna	288
Język – instrument idei	288
Od świadomości indywidualnej do „społecznej”	292
Odmiany świadomości społecznej	295
Patologia świadomości społecznej	300
13. Kultura zaufania	308
Teorie i teoretycy zaufania	308
Zaufanie i nieufność: „zakłady” na a temat przyszłości	309
Zasadność zaufania lub nieufności i	313
Strukturalne źródła kultury zaufania	318
Podmiotowe czynniki kultury zaufania	320
Funkcje i dysfunkcje zaufania i nieufności	320
Przesłanie dla praktyki	324

Część IV

PODZIAŁY SPOŁECZNE

14. Nierówności społeczne	331
Nierówność a nierówność społeczna	331
Dobra generujące nierówności społeczne	332
Idea stratyfikacji społecznej	336
Warstwy społeczne	338

Ruchliwość społeczna	339
Klasy społeczne	345
Inne nierówności dychotomiczne	348
15. Funkcje i geneza nierówności	356
Ideologie nierówności	356
Teorie nierówności	358
16. Władza i autorytet	369
Władza jako odmiana nierówności	369
Odmiany władzy	371
Formy legitymizacji władzy	376
Przywództwo	381

Część V

FUNKCJONOWANIE SPOŁECZEŃSTWA

17. Socjalizacja i kontrola społeczna	389
Zmienność społeczeństwa	389
Geneza ludzkiego sposobu życia	390
Socjalizacja: wchodzenie do społeczeństwa	392
Trzy wizje internalizacji kultury	393
Odmiany socjalizacji	400
Efekty socjalizacji	403
Słabe ogniwa socjalizacji	406
Granice kontroli społecznej	410
Przesłanie praktyczne	413
18. Proces instytucjonalizacji	417
Determinacja strukturalna a morfogeneza	418
Instytucjonalizacja jako odmiana morfogenezy	419
Innowacje i innowatorzy	420
Kariera innowacji	425
Omijanie i erozja reguł	429

Część VI

ZMIENNOŚĆ SPOŁECZNA

19. Zmiana społeczna, rozwój i postęp	437
Zmiana społeczna	437
Proces społeczny	438
Rozwój społeczny	440
Postęp społeczny	441
Losy idei postępu	444
Od przedmiotowego do podmiotowego ujęcia postępu ...	447
20. Trauma zmian społecznych	454
Od dyskursu postępu do dyskursu t traumy	455
Traumatogenne zmiany społeczne	456
Trzy poziomy traumy kulturowej	459
Genealogia traumy kulturowej	460
Czynniki pośredniczące	464
Symptomy traumy	465
Radzenie sobie z traumą	466
Przewyciężenie traumy	470
21. Czas w społeczeństwie	474
Czas jako wymiar życia społecznego	475
Czas jako aspekt zmiany społecznej	478
Czas ilościowy i jakościowy	479
Czas w świadomości społecznej i kulturalnej	482
Kulturowa regulacja czasu	485
Społeczne funkcje czasu	487
22. Klasyczne wizje dziejów	493
Klasyczny ewolucjonizm w socjologii	495
Różne wizje ewolucji	498
Neoewolucjonizm w etnologii i socjologii	502
Neodarwinizm i socjobiologia	506
Teoria modernizacji	507
Teoria społeczeństwa postindustrialnego	509
Teoria cykli dziejowych w historiozofii	512
Socjologiczne teorie cykli	514
Wizja trzecia – marksizm	517
Marksizm po Marksie	521

23. Stawanie się społeczeństwa	526
Socjologia historyczna	526
Teoria podmiotowości	529
Trzeci poziom rzeczywistości społecznej	530
Idea podmiotowości w historii myśli	532
Historia jako realizacja i wytwarzanie podmiotowości ...	536
24. Rewolucja społeczna	539
Rewolucje jako znamię epoki nowoczesnej	539
Pojęcie rewolucji	541
Przebieg rewolucji	543
Modele rewolucji	545
Teorie rewolucji	546
Zdefiniowana ignorancja w teorii rewolucji	550

Część VII

SPOŁECZEŃSTWO WSPÓŁCZESNE

25. Nowoczesność i późna nowoczesność	557
Pojęcie nowoczesności: historyczne i analityczne	558
Modele biegunowe	560
Osobowość nowoczesna	564
Krytyka nowoczesności	567
Co po nowoczesności?	570
Późna nowoczesność	575
26. Globalizacja	581
Od izolacji do globalizacji	581
Prekursorzy teorii globalizacji	586
Globalizacja kultury	590
Teorie globalizacji kulturowej	592
Cztery wizje globalizacji	596
Test sprawdzający rozumienie pojęć socjologicznych	600
Sto książek z mojej półki	633
Indeks rzeczowy	639
Indeks osób	649